

Przedstawiamy rekomendacje z paneli dyskusyjnych, które odbyły się podczas Forum Idee dla Polski.

Infrastruktura dla rozwoju – atom, CPK i co jeszcze?

Czy Polska ma potencjał finansowy i organizacyjny by trwale realizować wielkie projekty infrastrukturalne i energetyczne, jakie priorytety są najważniejsze dla realizacji wielkich inwestycji rozwojowych w Polsce? Jak wreszcie zachęcić inwestorów prywatnych, by sfinansować projekty rozwojowe w Polsce

Rekomendacje:

1. Potrzebna jest kontynuacja inwestycji w infrastrukturę kolejową, która dziś staje się coraz istotniejsza z powodów ekologicznych, rosnącego kosztu transportu oraz z powodu rosnącej roli kolei dla wymiany towarowej z zagranicą.
2. Konieczne jest uzupełnienie wąskich gardeł między portami a sieciami kolejowymi, by usprawnić obrót towarami z zagranicą i efektywność polskich portów.
3. W pierwszej kolejności, bazując na istniejącej infrastrukturze, możliwa jest poprawa efektywności transportu kolejowego cargo zanim zrealizowane zostaną nowe inwestycje w połączenia kolejowe. Zdaniem biznesu istnieje duży potencjał na usprawnianie efektywności transportu kolejowego w ramach istniejącej infrastruktury.
4. Polska potrzebuje transformacji energetycznej, przyspieszenia inwestycji w energię jądrową.
5. CPK jest inwestycją potrzebną dla ruchu osób i towarów. Konieczna jest kontynuacja jej realizacji.
6. W projektowaniu infrastruktury konieczne jest systemowe spojrzenia na otoczenie. Połączenia kolejowe powinny uwzględniać nie tylko transport między dużymi miastami, lecz także wspierać rozwój mniejszych miejscowości. Z drugiej strony systemowe spojrzenie oznacza analizę, czy połączenie kolejowe zamiast autobusowego jest ekonomicznie uzasadnione.

- moderator: Leszek Skiba, Instytut Sobieskiego

- Piotr Malepszak, Ministerstwo Infrastruktury
 - dr Michał Beim, Instytut Sobieskiego
 - dr hab. inż. Jacek Chmielewski, Politechnika Krakowska
 - Paulina Matysiak, Poseł na Sejm X Kadencji
 - Andrzej Zygałło, Selena FM
 - Adam Żołnowski, Baltic Hub
-

ENERGETYKA. Co zrobić, aby nie zagroził nam blackout?

Wyzwania

Polska znajduje się w czołówce państw z największymi wzrostami produkcji prądu z OZE. Jednocześnie mamy coraz większe problemy z okresową nadprodukcją, wynikającą z braku możliwości wykorzystania wytwarzanego prądu. Niedobór elektrowni w Polsce, czyli luka wytwórcza, jest szacowana przez Urząd Regulacji Energetyki na prawie 5 GW w 2035, a operator Polskie Sieci Elektroenergetyczne informuje o potrzebie zapewnienia nawet 12 GW nowych elektrowni. Najtaniej tę lukę może uzupełnić atom. Ale zanim powstanie, trzeba szybko uszczelniać system jednostkami konwencjonalnymi.

Przy spadających cenach uprawnień do emisji CO₂, we wrześniu ich koszt to średnio ok. 65 EUR – cena prądu w Polsce dla przemysłu wciąż pozostaje jedną z najwyższych na tle państw członkowskich UE. Wyrzeczają nas jedynie Włochy i Irlandia. Szwecja i Norwegia oferuje prąd trzykrotnie tańszy, Francja i Hiszpania – o połowę.

Wyzwaniem pozostaje zwiększenie mocy przesyłowych i dystrybucyjnych, aby blokowanie rozwoju OZE nie było możliwe. Nowelizacja ustawy wiatrakowej bez inwestycji w sieć i magazyny energii nie przyniesie zamierzonych efektów.

Pytanie jak uszczelnić lukę i nie zabić przemysłu i gospodarstw domowych cenami pozostaje najpilniejszym do zaadresowania.

Rekomendacje:

Gaz paliwem przejściowym

Przyspieszenie inwestycji w elektrownie gazowe w miejsce dochodzących do kresu

sprawności technicznej elektrowni węglowych jest warunkiem utrzymania stabilności sieci i wystarczającej mocy w systemie. Elektrownie gazowe emitują mniej CO₂ i są bardziej elastyczne niż węglowe, co jest kluczowe z punktu widzenia współpracy z energetyką odnawialną. Elektrownie gazowe mają także wyższą o 60 proc. sprawność technologiczną w porównaniu do węglowych. Polska pod coraz większą presją pogarszającego się bilansu mocy musi przyspieszyć inwestycje w bloki gazowe, aby zapewnić stabilność energetyczną kraju w okresie przejściowym. Na ratowanie bloków węglowych jest już za późno.

Interkonektory

W związku z przebudową i transformacją energetyczną konieczne są inwestycje w rozbudowę systemu przesyłowego gazu. W 2031 Polska może potrzebować nawet 200 milionów m³ na dobę. To pokazuje, że inwestycje nie tylko nie mogą się zatrzymać, ale także będą wymagały budowy nowych połączeń transgranicznych. Musimy zacząć inaczej myśleć o systemie przesyłowym. Wraz ze wzrostem zapotrzebowania na gaz konieczne będą nowe źródła dostaw. Polski system przesyłowy musi zostać połączony w szerszym stopniu z systemami ościennymi. Dlatego rozwój interkonektorów z zagranicą jest zadaniem na najbliższe lata.

Aukcje DSR. Rynek mocy

Pilnie należy zastanowić się nad przyszłością rynku mocy – czy nadal jest potrzebny, a jeśli tak, to jakie inwestycje powinien wspierać. W systemie przyszłości, w którym znaczącą rolę będą odgrywały źródła odnawialne, elektrownie węglowe czy gazowe wymagające pracy w podstawie do utrzymania rentowności, będą musiały stawić czoła problemom finansowym. Rynek mocy w obecnym kształcie premiuje powstawanie jednostek jak największych, korzystających z efektu skali, dzięki czemu ich jednostkowy koszt [zł/kW] jest jak najniższy, ale nie odpowiada na wyzwania związane z elastycznością. Zgodnie z przepisami, w tym roku konieczne jest przeprowadzenie oceny tego mechanizmu i zdecydowanie, czy spełnił zadania, do których został powołany, czy jest nadal potrzebny, a jeśli tak, to jak go zreformować, by lepiej odpowiadał na wyzwania nowego, bardziej elastycznego rynku energii przyszłości.

Mapa drogowa dla atomu

Do końca listopada rząd ma przyjąć korektę polskiego programu jądrowego. To podstawowy warunek, jeśli projekt polskiego atomu ma zostać zrealizowany w

połowie lat 30. XXI wieku. Dziś czekamy na notyfikację dla programu wsparcia budowy z KE. Jeśli elektrownia atomowa ma rozpocząć prace w połowie przyszłej dekady, to do końca przyszłego roku rząd powinien zatwierdzić schemat pomocy publicznej dla inwestycji i sposobu rozliczania energii elektrycznej z Komisją Europejską. Czy będzie to kontrakt różnicowy, czy taryfa – decyzje w tej sprawie powinny wziąć pod uwagę ostatnie doświadczenia z Wielkiej Brytanii oraz z Czech. Skład przyszłej komisji nie zapowiada łatwych negocjacji w sprawie atomu.

- moderator: Jadwiga Emilewicz, Instytut Sobieskiego
- Wanda Buk, Wiceprezes PGE w latach 2020-2024
- Mirosław Kowalik, Westinghouse Polska
- Rafał Libera, Instytut Sobieskiego
- Bartłomiej Pawlak, Autor strategii PFR Green Hub
- Piotr Woźny, ZE PAK

INWESTYCJE. Jak odblokować potencjał inwestycyjny polskiego biznesu?

Marzymy o polskich jednorożcach i globalnych firmach technologicznych, których siedziby główne mieściłyby się między Bugiem a Odrą. Przez 30 lat dokonaliśmy w Polsce niebywałego skoku rozwojowego. Nikt poza Chinami nie zrobił większego. Żeby utrzymać ten szybki wzrost potrzebujemy silnych, innowacyjnych, polskich firm. Jak pokazują przykłady takich krajów jak Korea Południowa czy Izrael innowacyjność może być kołem zamachowym dla całej gospodarki. Mamy w Polsce dobry system edukacji i kapitał ludzki. Co zrobić, żeby odblokować również potencjał inwestycyjny polskiego biznesu.

Rekomendacje:

1. Uprościć legislację, a rekomendacje Unii Europejskiej wprowadzać z głową.
2. Konsultować inicjatywy UE z **polskim** biznesem, żeby unikać negatywnych konsekwencji jak w przypadku ustawy o nakrętkach do butelek plastikowych, a teraz systemie kaucyjnym.
3. Państwo Polskie powinno zapewniać bezpieczeństwo fizyczne, finansowe, prawne i energetyczne, a nie być przedsiębiorcą. Polski rząd nie powinien

konkurować z polskimi firmami. To psuje rynek, hamuje rozwój i generuje dodatkowe koszty.

4. Trzeba zmienić Europejski System Handlu Emisjami – powoduje on, że koszty energii w Chinach i Stanach Zjednoczonych są 3-5 razy mniejsze niż w UE.
5. Postulat do administracji: nie bać się podejmowania ryzyka. Apetyt na ryzyko w KNF oraz spółkach Skarbu Państw wynosi 0. To uniemożliwia rozwój, bowiem nie ma nowych przedsięwzięć bez ryzyka.
6. Trzeba zmienić kulturę działania polskich decydentów, którzy unikają kontaktu z polskim biznesem. Umawianie spotkania, przy zachowaniu pełnej transparentności nie może trwać 1/2 roku.
7. W procesie edukacji trzeba uwzględnić rewolucję AI. Potrzebna jest nowa formuła kształcenia roczników, które zakończyły proces edukacji przed obecną rewolucją technologiczną.
8. Procesy decyzyjne nie mogą trwać latami. Urzędnicy, którzy nie podejmują decyzji powinni tracić pracę w urzędach.
9. Wprowadzajmy regulacji w sposób przemysłany. Konieczna jest edukacja regulatorów, w celu minimalizacji ryzyka błędnych decyzji.
10. Polska ma jedną z największych diaspor na Świecie. Wykorzystajmy ten potencjał do globalnej ekspansji polskich firm.

- moderator: Bartłomiej Michałowski, Instytut Sobieskiego
- Mateusz Berger, Prezes PEJ w latach 2023-2024
- Tomasz Chmał, Trzeciak|Chmał
- Artur Grudzień, Nałęczów Zdrój
- Aureliusz Górski, CampusAI
- Mirosław Panek, Instytut Sobieskiego

INNOWACJE: Czas na polską DARPA. Jak uruchomić innowacyjne zamówienia publiczne?

Zamówienia publiczne kojarzą się naukowcom i innowatorom jako systemowa zmora. Czy i ewentualnie jak zamówienia publiczne mogłyby stać się narzędziem prorozwojowym dla zaawansowanych technologii? Czy problemy są instytucjonalne czy raczej personalne, ludzkie, osobowe?

Co można zmienić, aby otworzyć przestrzeń na bardziej zaawansowane technologie? Jak uaktywnić potencjał intelektualny polonii naukowej z korzyścią dla polskiej konkurencyjności technologicznej?

Jak można połączyć świat akademii ze światem biznesu w Polsce? Jakie formy współpracy publiczno-prywatnej można zaproponować? Jakie role powinny odgrywać państwo, nauka i przemysł w tym procesie?

Rekomendacje:

1. Rozbudowa NCBR o sub-agencje na wzór DARPA, która specjalizowałaby się we wspieraniu projektów wysokiego ryzyka. Agencja byłaby nowoczesną jednostką administracyjną o dużej elastyczności.
2. Wspieranie organizacji pozarządowych w celu tworzenia pomostów między państwowymi agencjami finansującymi badania i innowacje oraz biznesem high-tech.
3. Wprowadzenie pojęcia projektów wysokiego ryzyka w polskim systemie grantowym, aby umożliwić szybkie finansowanie przełomowych innowacji.
4. Zwiększenie stawek dla recenzentów w celu przyciągnięcia najlepszych naukowców i innowatorów do podniesienia jakości oceny wniosków grantowych.

- moderator: Piotr Hańczyc, Instytut Sobieskiego
- prof. dr hab. inż. Marek Gzik, Sekretarz Stanu, Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego
- dr Piotr Dardziński, Centrum Innowacji Politechniki Warszawskiej
- Paweł Przewięźlikowski, Ryvu Therapeutics
- prof. Dorota Religa, Karolinska Institutet, Sztokholm
- dr Maciej Kawecki, Wyższa Szkoła Bankowa
- Maciej Wysocki, BioCam

DEMOGRAFIA. Jak uniknąć demograficznej katastrofy?

Eksperti zgadzają się, że podstawową kwestią sprzyjającą dzietności jest poczucie bezpieczeństwa.

1. Jakie są determinanty niskiej dzietności w Polsce?
2. Co możemy zrobić (a może już nic?), by podnieść w Polsce dzietność?
3. Czy demograficznym ratunkiem, poza wskaźnikiem dzietności, może być dla nas dodatkowo polityka imigracyjna oraz ściągnięcie do Polski zza granicy naszych emigrantów i potomków Polaków.

Rekomendacje:

Mieszkanie

Na pierwszy plan wysunęły się mieszkania, ich dostępność i cena jako element formowania rodzin i ich rozwoju. – *Myślę, że interwencja tutaj jest potrzebna, badania wskazują, że niska dostępność mieszkań ogranicza zakładanie rodzin, a potem decyzje o potomstwie* – podkreśla Michał Kot, ekspert ds. demografii, wcześniej m.in. dyrektor Instytutu Pokolenia.

Usługi opiekuńcze i zdrowie prokreacyjne

Prof. Agnieszka Chłóń-Domińczak z SGH zwracała uwagę na konieczność dalszej rozbudowy usług opiekuńczych dla rodzin oraz dbanie o tzw. zdrowie prokreacyjne. – *Duża liczba par ma problemy związane z płodnością i ten obszar też trzeba analizować pod kątem szans demograficznych* – mówiła profesor.

Elastyczny rynek pracy

Dorota Bojemska, była przewodnicząca Rady Rodziny także wskazywała w obszarze poczucia bezpieczeństwa na kwestie dostępu mieszkań, a także na te związane z elastycznym zatrudnieniem kobiet. – *Wiele mam chciałoby bardziej elastycznie łączyć obowiązki rodzinne i opiekuńcze nie wpadając w wybór to lub to* – mówiła. Zwracała uwagę na niski wskaźnik pracy kobiet na część etatu. – *Potrzeba nam tutaj więcej elastyczności* – mówiła.

Instytucje

Eksperti zwrócili też uwagę na niezwykle rozległy obszar dotyczący zagadnień demografii i dzietności. – *Nie ma jednej cudownej recepty na dzietność. Ważne jest*

jednak to, że możemy na nią wpływać pozytywnie jeśli dobrze zbadamy bariery dzietności i będziemy mieć programy je adresujące – mówił Mateusz Łakomy, ekspert ds. demografii, autor książki „Demografia jest przyszłością”.

Ministerstwo ds. ludnościowych

Łakomy zaproponował powołanie, wzorem Korei Południowej, ministerstwa ds. ludnościowych z ministrem odpowiedzialnym za te kwestie w randze wicepremiera. – *To pozwoliłoby prowadzić horyzontalną politykę i przełamywać silosowość – uważa Łakomy.*

Aktywność zawodowa

Dr Jakub Sawulski, ekonomista z SGH zwrócił też uwagę na konieczność przygotowania się do procesu starzenia się ludności jako wyzwania dla całego państwa. – *Wiemy, że będziemy się starzeć. Trzeba oczywiście myśleć o politykach zwiększających dzietność, ale też przygotować się na zmiany strukturalne naszej populacji. Na przykład myśleć o wydłużaniu aktywności zawodowej – uważa Sawulski.* Ten obszar zagadnień skonkludował Michał Kot, mówiąc, że trzeba dążyć do tego, by Polacy myśleli o kraju jako o „dobrym miejscu do życia”. – *Przeświadczenie, że Polska jest dobrym miejscem do życia w wielu obszarach, od poczucia bezpieczeństwa, poprzez sytuację ekonomiczną, aż po poczucie wspólnoty z innymi obywatelami przekładać się będzie na wyższy wskaźnik dzietności – uważa Kot.*

Kultura i wartości

Druga część zagadnień związanych z demografią dotyczyła już obszarów „trudniejszych” do zarządzenia przez państwo, samorządy czy organizacje pozarządowe. Mieszczą się tutaj zagadnienia związane z hierarchią wartości, aspiracjami, poglądami obywateli, ich poczuciem „obowiązku” wobec wspólnoty w kontekście dzietności czy też formowania i utrzymywania się związków. Eksperci zgodzili się, że są to zagadnienia absolutnie kluczowe, ale oddziaływanie na nie jest o wiele subtelniejsze, bardziej wymagające i długotrwałe niż, też trudne, zagadnienia z obszaru poczucia bezpieczeństwa ekonomicznego. – *Nie mamy wyjścia. Musimy rozpocząć długi marsz demograficzny, a jego efekty mogą być nawet odległe w czasie. Ważne, by podjąć tutaj szeroką refleksję i oddziaływać na obywateli w taki sposób by z jednej strony łagodzić bariery w posiadaniu potomstwa, a z drugiej strony pokazywać, że rodzicielstwo jest ważne i jest*

synonimem sukcesu w życiu – zgodzili się eksperci.

- moderator: Bartosz Marczuk, Instytut Sobieskiego
 - Dorota Bojemska, Związek Dużych Rodzin 3+
 - prof. Agnieszka Chłoń-Domińczak, Szkoła Główna Handlowa
 - Michał Kot, Instytut Sobieskiego
 - Mateusz Łakomy, Autor książki „Demografia jest przyszłością”
 - dr Jakub Sawulski, Szkoła Główna Handlowa
-
-

Dziękujemy za udział!